

Tweede pinksterdag

Het is tweede pinksterdag en Katelijne zit op haar onopgemaakte bed. Met haar vingers volgt ze de bloemen van haar kussensloop. Meegaan, niet meegaan, meegaan, niet meegaan. Ze zijn een paar uur terug van de kerk en ze gaan een rondje rijden. Het is niet echt wat je noemt een uitstapje; ze gaan niet ver weg, gewoon wat rondrijden, zoals je nu eenmaal doet op een hoogdag. Ze zullen opgestapeld zitten in de stationwagen, de oudste vier op de achterbank, de drie kleinsten met hun rug naar hen toe onder de achterklep. Ze zullen ruzie krijgen, omdat iedereen vindt dat de ander te breed zit, terwijl breed zitten er nu niet bepaald bij is. Katelijne wil eigenlijk thuisblijven, maar je weet nooit wat je dan mist. Misschien krijgen ze wel een ijsje ergens onderweg.

Ze rijden langzaam, met de ramen open, omdat het warm is en om Lourens niet te ruiken, die net voor het vertrek zijn handen heeft geprobeerd te wassen onder de gasoliepomp. Katelijne heeft zijn laarsjes moeten leeggooien. Rogier houdt ze uit het raam om ze te laten drogen.

Ze beoordelen de akkers op de hoeveelheid onkruid die boven de gewassen uitsteekt en schelden op de eigenaar ervan. 'Die Domnisse, dat is een vuilak, zeg, en kijk daar dan: dat is een vies lapje; dat is van Jaap Geschiere, toch pa? Die zou ook eens een beetje moeten gaan kappen.'

'Jaapje Geschiere en kappen!' schampert de vader. 'Die weet

niet eens hoe hij een houweel moet vasthouden.’ Ze moeten er allemaal hard om lachen, behalve Katelijne, die de grap herhaalt voor de kleintjes, die hem achterin niet hadden gehoord.

Bij hun eigen maïsveld aan een smal wegje stoppen ze en stappen ze allemaal uit. De vader en de jongens zwermen over het land om de piepjonge maïsplantjes te bekijken. Katelijne kijkt toe hoe ze naar de grond duiken om een aangevreten blaadje te inspecteren of om wat melkwiet uit te trekken. Kleine Lourens loopt achter de vader aan en botst met zijn hoofd tegen zijn billen als hij plotse-ling stopt en bukt om iets van dichtbij te bekijken. De vader wijst hem iets aan wat hij uit de grond kan trekken, wat niet echt snugger is, want het gaat veel sneller als hij het gewoon zelf zou doen.

Kateljne staat met de moeder tegen de auto geleund. Ze hebben hun handen achter hun rug, hun vingers om het handvat van het portier. Katelijne voelt zich groot. Te groot om er nog met haar ouders op uit te gaan.

De hemel is helblauw en ze voelt de zon op haar achterhoofd branden als een straalkacheltje. Boven de duinen hangen twee puddinggele matrasvliegers. Ze denkt aan het groepje uit haar klas dat met elkaar heeft afgesproken om naar het strand te gaan. Ze hebben mooi weer. Katelijne had aan de moeder gevraagd of ze mee mocht.

‘Je gaat daar niet tussen die naakte badgasten liggen,’ was haar antwoord. Dat viel te verwachten. De moeder kijkt nogal neer op mensen uit de kerk die het wel doen. ‘Al dat vlees dat daar maar wordt uitgestald. Een kind van God laat zichzelf niet graag zien.’ Katelijne vindt dat een degelijk badpak net het verschil maakt, maar als ze zoiets zegt, is het de duivel die haar dat influistert, want het gaat dan van kwaad tot erger. ‘Met de pinkster is er nog bijna geen volk op het strand,’ had ze gezegd, maar voor de moeder was de discussie al lang over en uit. Ze had natuurlijk niet moeten zeggen dat ze naar het strand ging. Ze had het moeten hebben over een fietspuzzeltocht. Jammer dat dat soort dingen altijd pas achteraf in haar opkomt.

Harde grasstengels dringen haar sandalen binnen. Ze zegt te-

gen de moeder dat ze net zo goed een boek had kunnen lezen. Dat ze daar dan meer aan zou hebben gehad, maar de waarheid is dat ze geen boek meer heeft om te lezen, want zoals altijd heeft ze de bibliotheekboeken allang uit en de boeken die ze thuis hebben ook. De moeder doet alsof ze haar niet hoort, alsof ze geboeid luistert naar het treiterige geluid van een brommer in de verte, die voortdurend gas geeft en weer terugneemt.

Kateljijne vraagt zich af of de moeder het leuk vindt zo, en moet er opeens aan denken dat zij op een tweede pinksterdag de vader heeft ontmoet. Achter op de motor bij zijn vriend, die haar neef was, werd hij bij haar het erf op gereden. Wonderlijk hoe God soms mensen bij elkaar brengt, zegt de vader als het gesprek erover gaat.

De moeder zat die dag in een kort blauw jurkje in een tuinstoel bij haar ouders op het gazon.

‘Ze blonk in d’r vel,’ zegt de vader altijd. Het detail van het korte jurkje heeft de vader lang geleden een keer verteld, en Katelijne heeft dat altijd onthouden. In latere versies ontbreekt het en de moeder beweert sindsdien dat ze geen jurkjes boven de knie had vroeger. Maar de opa en oma van moederskant wisten het ook allebei nog, van dat korte blauwe jurkje, toen ze daar lang geleden een keer naar vroeg.

Het is moeilijk voor te stellen: de moeder in een kort jurkje. Met elke keer dat ze in verwachting was, heeft ze er een paar kilo bij gekregen, alsof ze één voor één het bubbeltjesplastic waarin ze hebben gezeten in de moeder hebben achtergelaten. De ruimvallende witte blouses die ze tegenwoordig draagt, moeten in een speciale winkel voor grote maten worden gekocht. Het eerste wat ze doet als ze ermee thuiskomt is het etiketje met de maat eruit knippen.

Twee fietsers rijden langs, een man en een vrouw op precies eendere fietsen. Ze dragen allebei een donkerblauwe jas en een lichte broek en ze kijken nieuwsgierig naar de familie. Katelijne geniet van hun verbaasde gezichten wanneer ze alle jongens tussen de maïsplantjes zien lopen. Mensen kijken vaak verbaasd naar hen, omdat ze met zoveel zijn.

De vader heeft zich omgedraaid en komt teruggebanjerd. Zijn gang is verend, maar niet gelijkmatig, alsof hij een beetje een evenwichtsstoornis heeft. Lourens rent voor hem uit. De anderen hebben gezien dat de vader terugkeert en ze komen er ook aan.

Met een gezicht alsof ze erg belangrijk werk hebben gedaan, brengen ze verslag uit. Een paar natte plekken in het midden, waar de plantjes nog erg klein zijn en ietsje pietsje onkruid tegen de slootkant aan. In het algemeen is het oordeel positief.

‘Hebben jullie in het midden ook nog kale stukken gezien?’ vraagt de vader. Christiaan zegt dat er inderdaad een plek is waar bijna geen plantjes staan en probeert met zijn armen aan te geven hoe groot die was. Het is heel waarschijnlijk dat het plekje het noemen niet waard is, maar hij geniet ervan dat hij een moment ieders aandacht heeft.

De kleintjes kruipen in de auto en Rogier sluit de klep. Ze kunnen echter nog niet wegrijden, omdat Jeroen nog helemaal achteraan op het veurood staat te pissen.

‘Afknijpen!’ roepen ze. Katelijne schreeuwt het hardst en krijgt daarvoor van de moeder een standje. ‘Hou je lelijk gezicht,’ zegt ze. Katelijne antwoordt dat ze niet voor niets zo’n stem heeft gekregen en dat ze van de dominee hun talenten moeten gebruiken. ‘Zie je wel? Het heeft gewerkt,’ zegt ze. ‘Daar komt hij al aan.’ Ze aarzelt en voegt er dan boosaardig aan toe: ‘Gelukkig ben ik Gode meer gehoorzaam dan de mensen.’ Terwijl de woorden nog onderweg zijn, weet ze al dat ze te ver is gegaan.

Het is opeens doodstil. Iedereen kijkt naar de moeder, die haar mond op zo’n manier vertrekt dat er wel ellende van moet komen, en inderdaad, daar gaat haar arm al omhoog. Ze zegt iets, maar wat precies is niet te verstaan, want Lourens, die al in de kofferbak zit en hen niet kan zien, gilt dat er een auto aankomt. Ze kijken naar de lichtblauwe Ford die tergend langzaam passeert. Als ze hem herkennen, trekt er een gemeenschappelijke rilling door hen heen. ‘Levien Flickermachien,’ mompelt de vader. ‘De smeerlap, hij is eropuit, hoor.’ Als Levien hun gezin herkent, geeft hij een dot gas. Ze kijken hem na tot hij om de bocht achter het struikgewas

verdwijnt. In de achterbak van hun auto zit de tweeling met het hoofd naar beneden. Allebei met vuurrode konen.

De moeder zegt al niets meer, maar Katelijnes wang gloeit na van de klap die ze van haar kreeg terwijl iedereen naar Leviens auto zat te kijken. Het voelde alsof de moeder de brutaliteit uit haar wilde slaan. Aan de manier waarop ze in de auto stapt, ziet Katelijne dat ze er het liefst nog een had gegeven.

Jeroen is inmiddels gearriveerd en ze stappen in. Ze rijden naar de dijk bij Westkapelle. Als ze er zijn geeft de vader een stoot gas om zijn volgeladen wagen boven op de dijk te krijgen. ‘Niet te dicht op die mensen,’ zegt de moeder. De vader stopt pats boem; ze schieten allemaal naar voren.

‘Moest dat nou?’ zegt ze, met beide handen tegenaan het dashboardkastje.

Op de dijk beklimmen de kleintjes het kanon.

Kateljijne zorgt dat ze een beetje uit de buurt van de moeder blijft. Vroeger vond ze het fantastisch, het kanon. Nu vindt ze er niks meer aan en ook de oudere jongens mopperen dat ze naar huis willen. Dit zal de laatste keer zijn, denkt Katelijne, dat ze met z’n allen zijn meegegaan. Volgende keer als ze gaan rijden, blijft ze mooi thuis, en waarschijnlijk de groten ook.

Ze loopt met de jongens mee naar de vloedlijn, om te kijken of er nog iets is aangespoeld. Er ligt weinig bijzonders, zoals te verwachten was op zo’n steile geasfalteerde helling. Op het strand vind je veel meer. Naar het bijna spiegelgladde wateroppervlak kijken ze amper. De zee vinden ze alleen interessant als het stormt.

Kateljijne voelt zich raar en vraagt zich af of dit het gevoel is van verdoemd zijn. Het zou kunnen dat ze de zonde tegen de Heilige Geest heeft gedaan. Wat zei de meester daar pas nog over? Als je met opzet Gods naam gebruikt met het doel om te zondigen, kan dat niet vergeven worden. Misschien kan ze nu niet meer bekeerd worden.

Ze kijkt naar Rogier en Jeroen, die een stuk hout hebben gevonden, en naar de spelende kleintjes bij het kanon. De tweeling is boven op de loop geklommen. De vader staat erbij met zijn handen

in zijn zakken, de moeder wijdbeens ernaast als een juf die elk moment in haar handen kan gaan klappen om de kinderen te verzamelen. Ze groeten een mevrouw die hen passeert. Katelijne loopt nieuwsgierig een paar stappen in hun richting.

‘Het trekt hier als de ziekte,’ hoort ze de vrouw zeggen. Zij heeft haar hand bij haar kraag alsof het januari is. Katelijne herkent haar nu, het is iemand van de kerk. Ze komt nogal eens bij de oma en gaat ook aan het avondmaal. Voor haar was het nog mogelijk.

Als het er zo met haar voor staat, wil ze niet meer naar huis, waar ze als enige verdoemde zal moeten leven tussen de anderen en waar ze zo meteen weer de moeder zal moeten helpen de tafel dekken.

Het is laagwater. Van de dubbele rij verweerde houten palen die de golven moeten breken, steekt een deel boven het water uit. Onderaan zitten ze vol met scherpe... wat zijn het eigenlijk – zeepokken, mosselen, oesters? Rogier heeft er een keer zijn voeten aan opengehaald. Alsof iemand er een volle ketchupfles over had leeg geknepen.

Met de zon schuin op haar rug loopt ze steeds verder bij het kanon vandaan, regelrecht op een man van middelbare leeftijd af, die op zijn hurken en met zijn handen gevouwen onder zijn kin naar de zee zit te kijken. Zijn broekspijpen komen tot net onder zijn knieën. Hij draagt een sportieve jas met een capuchon. Een man uit de stad, concludeert ze. Geen enkel rouwrandje aan zijn vingernagels. Ze is hem zo dicht genaderd, dat ze hem moet aanspreken of haar looprichting moet aanpassen om niet met haar wijde rok in zijn gezicht te zwaaien. Vlak bij hem blijft ze staan.

‘Hallo,’ zegt ze. Voor de tweede keer die dag schrikt ze van haar eigen lef.

‘Hallo,’ zegt de man. Hij lijkt een beetje op hun dominee, maar dan magerder. Behoorlijk magerder eigenlijk. De dominee krijgt bij ieder gemeentelid bij wie hij op bezoek komt een gebakje, dat hij uit beleefdheid nooit afslaat. Deze man is beslist geen dominee. Hij heeft bootschoenen aan zijn blote voeten en op zijn kuitjes zitten kleine schrammetjes.

‘Ben je alleen?’ vraagt ze hem in keurig Nederlands. Ze plaatst haar ene been voor het andere en kijkt hem doordringend aan. Ze vindt het leuk om te praten als in de boeken.

‘Ja,’ zegt de man. ‘En jij?’ vraagt hij. ‘Zijn dat jouw vader en moeder?’ Hij wijst richting het kanon. Katelijne knikt. Hij had zeker al naar hen zitten kijken toen ze met de hele reutemeteut uitstapten. En hij heeft gezien dat ma en zij allebei een rok dragen en lang haar hebben.

‘Ja, wij wonen hier in de buurt,’ zegt ze. ‘Waar woon jij?’ O, stom, ze had natuurlijk ‘u’ moeten zeggen. Ze heeft het altijd moeilijk met ‘u’. ‘U’ bestaat niet in het Zeeuws, je zegt altijd ‘jje’ of ‘joe’, ook tegen de burgemeester.

‘In Den Haag,’ zegt de man. Hij glimlacht.

Uit Holland. Niet eens uit Middelburg, wat ze had gedacht.

‘Bent u niet getrouwd?’

‘Niet meer.’

Ze zuigt haar wangen vol lucht. Nu of nooit, denkt ze.

‘Als er toch nooit iemand is die op u wacht en waar u een beetje aanspraak aan heeft, lijkt het u dan misschien iets...’

Ze durft niet verder.

‘Wat lijkt me iets?’ vraagt de man.

‘Nou, misschien, dat ik erbij kom wonen.’ Ze kijkt naar de nagel van haar grote teen, die uit haar sandaal steekt. Hij is aan de rand een beetje gelig, omdat hij een keer ingegroeid is geweest. De dokter heeft er aan de zijkant een stuk afgesneden.

Ze denkt eraan hoe ze later zal zeggen hoe wonderlijk God hen bij elkaar heeft gebracht.

De man lacht nu hardop en vraagt haar of ze dat zou willen.

‘Ja,’ zegt ze met overtuiging. Haar hart klopt opeens sneller, en ze durft hem niet goed in de ogen te kijken. ‘Ik kan goed aardappels schillen en tuinbonen doppen en afdrogen en strijken en bedden opmaken en...’ Ze noemt de dingen op die ze altijd voor de moeder moet doen.

‘Sjonge,’ zegt de man. ‘Kun je dat allemaal?’ Zijn gezicht verandert. Hij lijkt opeens heel erg op zijn gemak.

‘Nog veel meer,’ zegt ze, door zijn verbazing aangemoedigd. ‘Ook het klompenkotje zemen, schoenen poetsen, matten kloppen, de was ophangen, bessen plukken en nog véél meer.’ Wat heeft ze nog niet genoemd?

‘En koken,’ liegt ze. Misschien wil de man haar alleen als ze ook voor hem kan koken. Ze ziet dat hij haar niet gelooft. ‘Eieren koken,’ zegt ze snel. ‘Ik prik ze eerst en leg ze dan met een lepel in het water. Zes minuten koken, dan zijn ze niet keihard, maar wel net lekker stijf.’

‘En in bed, wat kun je allemaal in bed?’ De man kijkt naar haar rok.

‘Wat?’ Ze kijkt verlegen naar haar knieën.

‘Kun je je benen goed wijd doen? Of ben je daar nog te klein voor?’ Er zit een vuil lachje op zijn gezicht, waardoor ze er plotse-ling niet meer zo happig op is om bij hem te gaan wonen. Dat lachje kent ze. Het is het lachje waarmee veekoopmannen soms naar haar kijken. Ze blijft nog even staan, tot de man van haar wegstijft en met zijn voet gaat schuiven.

Beschaamd draait ze zich van hem weg en loopt ze terug naar het kanon – eerst snel, dan steeds trager.

‘Ik ben nergens te klein voor,’ zegt ze zachtjes. Haar dijen schuren tegen elkaar. Als ze bij de auto aankomt, is de familie alweer aan het instappen. In een wolk van uitlaatgas rijden ze de dijk af.

‘Wat moest je van die man?’ vraagt de vader. ‘Kende je die?’

‘Nee.’

‘Praat jij zomaar met wildvreemden?’

‘Brutaal nest,’ zegt de moeder.

’s Avonds in bed luistert ze naar de geluiden van buiten die door de hor de kamer in komen. De oma komt informeren of ze er nog wel aan denken dat haar tomaten gedieft moeten worden.

‘Aan Sam van Ko kan ik het niet vragen,’ zegt ze klagerig. Die ziet niet wat hij doet, en Wannes kan nooit op dinsdag – en trouwens aan Wannes heeft ze op ’t ogenblik ook even geen gebrek. Dan zit ze er weer een hele ochtend mee. De vader belooft er van de

week nog naar te kijken. Hij vraagt aan Jeroen of hij de melkmachine al heeft klaargezet voor morgenochtend en stuurt hem dan naar bed. Jeroen neemt met veel lawaai een douche, tot Christiaan op de deur bonkt en zegt dat hij ook nog warm water wil. Rogier wil van de vader weten wanneer ze de tweede snee zouden kunnen gaan maaien. Lourens hoest een keer in zijn slaap en een van de tweeling ligt met zijn hoofd ritmisch tegen de bedrand te bonken. De moeder maakt boter met de keukenmachine. Ze zet hem telkens aan en uit om te kijken of het al goed is. 'Levend vers' zal de vader morgen zeggen, maar na één nacht over zit er toch al een reukje aan. Een koe loeit veelvuldig en langgerekt. Waarschijnlijk omdat ze haar kalf kwijt is.

Katelijne luistert alsof haar leven ervan afhangt, bang voor gedachten, die desondanks toch wel komen. Was er maar iemand om haar te helpen. Assepoester kon op de duiven rekenen en Mozes werd uit het water gered door een prinses.

Ze reikt naar haar boekenplank en haalt er een meisjesboek vanaf, maar ze durft het licht niet aan te doen, omdat de vader het schijnsel vanaf buiten zal kunnen zien.

'Arjaon, ben je nog lang bezig buiten?'

'Nee hoor, ik zit aan mijn taks voor vandaag. Nog even langs de koeien en dan ga ik mijn gemak houden.'

Voor hen kan het nog.

Katelijne staat voor Gods rechterstoel. Eén voor één worden de dia's van haar leven getoond en het hele dorp kijkt mee. Ze staat bij de vrieskist van de oma, die zelf aan het rusten is. Ze probeert hem geluidloos te openen om er een ijsje uit te pakken. Op de volgende dia staat ze daar weer. Nu haalt ze er een ingevroren bolus uit. Dan is er een dia van de keer dat ze levend Stratego speelden in het bos en zij het vaandel was. Ze had zich goed verstopt, en geluisterd hoe de anderen haar naam riepen, met toenemende bezorgdheid in hun stemmen. Op de volgende dia staat ze de eieren te bakken waarvoor Jeroen twee keer twaalf kilometer had gefietst. Hij wilde experimenteren met Australorpseieren voor zijn broedzieke kip.

Opgefokt had Jeroen haar verweten dat ze het expres gedaan had, en zij had hem daarop een klap tegen zijn slaap gegeven. Ook als ze haar ogen dicht doet, kan ze de schrik en het ongeloof op zijn gezicht nog zien. Katelijne wil wegrennen; twee engelen houden haar tegen en dwingen haar te kijken.

Dan komt de dia van vandaag. Ze staat bij het geopende portier van de auto en ze kijkt brutaal naar de moeder. ‘Ooo,’ zeggen de mensen. Ze slaan hun hand voor hun mond. De Heere kijkt haar aan. ‘Doe haar weg van voor Mijn aangezicht,’ zegt Hij. ‘Breng haar naar de buitenste duisternis, waar weinig zal zijn en knersing der tanden.’

De moeder komt de trap op. Katelijne stopt snel het boek onder haar kussen en hoest een paar keer luid om te laten weten dat ze nog niet slaapt. Ze wil dat de moeder haar kamer binnen komt. De deurkruk gaat naar beneden.

‘Ga toch eens slapen, Katelijne.’ Haar stem klinkt gelukkig niet meer boos, maar ze is het nog niet vergeten. Anders zou ze ‘Katel’ hebben gezegd.

‘Ik kan niet slapen.’ Op haar hand drupt een traan, maar de moeder heeft niets in de gaten.

De deur is alweer dicht. Waarom is ze er alweer vandoor? Katelijne stroopt het laken van zich af en gaat voor de zoveelste keer op haar knieën zitten, met haar hoofd op haar borst.

‘O Heere, ik heb U niet opnieuw willen kruisigen,’ bidt ze. ‘O alstublieft Heere, vergeef mij al mijn zonden.’ Zingen is twee keer bidden. Wie zei dat ook alweer? ‘Vergeef mij al mijn zonden,’ zingt ze in haar hoofd. Het is de eerste regel van psalm 6 vers 2 en ze zingt de rest erachteraan. ‘Die Uwe hoogheid schonden. Ik ben verzwakt o Heer’. Genees mij, red mijn leven. Gij ziet mijn beend’ren beven’ – hier beweegt ze haar schouders een paar keer schokkerig op en neer – ‘Zo slaat Uw hand mij neer.’

Nee, dat laatste is niet waar, al staat dat wel in de psalm. Het is in deze situatie niet van toepassing, Hij moet niet denken dat ze Hem de schuld geeft. Ze zingt het laatste stukje opnieuw, maar nu zonder de laatste regel. ‘Gij ziet mijn beend’ren beven. Amen.’

Ze gaat weer liggen.

Buiten zwijgen één voor één de merels. Als de laatste zwijgt, is het vreemd stil, alsof de lucht hun melodietjes, hun gefladder en hun trillers nog niet is vergeten.

Katelijne voelt zich slaperig worden.

‘Had jij nog gezien of het zonnetje mooi onderging, Rina?’ vraagt de vader vanaf het erf.

‘k Geloof het wel, hoor,’ antwoordt de moeder. ‘Ze hebben voor morgen sowieso goed weer afgegeven.’